

Bjurdammsberget och Kajsberget måste skyddas!

Bengt Oldhammer och Peter Turander, Orsa

När inventeringen av Anjosvarden - Stopån i Mora och Orsa kommuner genomfördes 1986-87 missades av någon outgrundlig anledning ett toppobjekt norr om Stopån och Litåberget i Orsa kommun. Denna uppsats beskriver området, som på topografiska kartan går under namnet Bjurdammsberget och Kajsberget. Dessa berg är huvudsakligen bevuxna med granskog med insprängda tallpartier.

Bakgrund

I mitten av maj 1993 besökte Bengt området i samband med kartläggningen av Orsa kommuns naturskogar. Men orsaken till besöket var inte att skogen hade klassats som gammal i Korsnäs' indelningsregister, för där tydde ingenting på höga beståndsåldrar i just detta område. Uppgiften om att det kunde tänkas vara intressant kom istället från Dick Matslofva, en ung skogsvandrare från Mora - inte botanist, men med blick för gammelskog.

I Bengts anteckningar från besöket 14 maj kan man läsa: "*Kalansområde! Fuktig sluttning, grov gran i urskogsmiljö med klippväggar och en ravin. Potentiell längskäggmiljö! 1 Gott om lågor vid Kajsbergets syd- och östsluttning, samt i Bjurdammsbergets sluttning, norsk näverlav på klippvägg, skuggblåslav på klippor och gran. Gott om tjäder.*" I sällskap med Lars-Ove Wikars besöktes området dagen därpå, varvid följande fynd gjordes:

Rynkskinn på 5 lågor
Doftskinn på 3-4 lågor
Gränsticka på flera lågor
Tickmussling på 2 ställen
Kötticka på en låga
Knottrig blåslav
Lappticka 4 ex på en låga

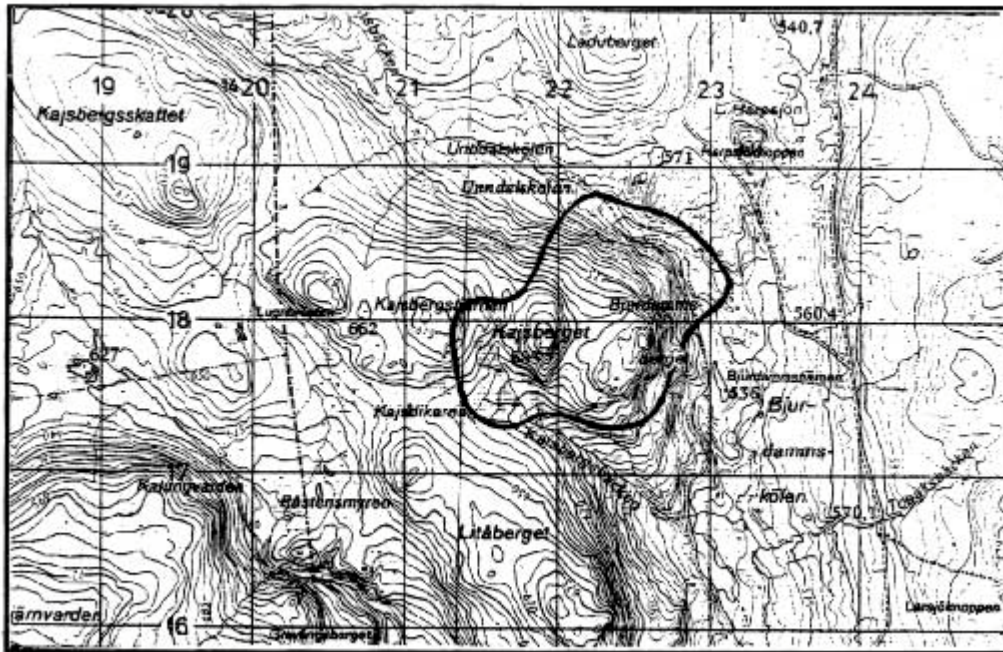
Lunglav
Rosenticka några ex på en låga
Skrovellav
Ullticka på många lågor
Violettgrå tagellav rikligt
Vedticka D:o

Bland insekterna gjordes också intressanta fynd, som t ex:

Långhorningen *Callidium coriaceum*
Nordlig plattbagge *Dendrophagus crenatus*
Mörkbaggen *Ostoma ferruginea*
Praktbaggen *Chrysobothris chrysostigma*
Blåoxe *Cystenocerus cyanus*

Barkborrarna *Trypodendron lineatum*
Skinnbaggen *Aradus betulinus*
och *Dryocoetes autographus*.
Rödvingebaggen *Dictyopiera aurora*

Under ytterligare besök i maj hittades en mycket fin hänslavskog i nordsluttningen av Bjurdammsberget, med bergväggama klädda med kvadratmeterstora samlingar av **purpurmylia** i kompakta kuddar. Oerhört vackert! En annan klippvägg i områdets södra del härbärgerade **platt fjädermossa** (*Neckera complanata*) som är ovanlig i låglandet och på ett ställe noterades rika förekomster av ögonljus. Under 1993 års besök iaktogs även ormvråk, fjällvråk och kungsöm.

Den skyddsvärda gammelskogen vid Kajsberget - Bjurdammsbergei

Tre år senare

Därefter dröjde det tre år innan området kom att besökas igen. Först den 10 maj 1996 besökte författarna skogen. Vid Uranån nedanför Bjurdammsbergets nordsluttning kunde brunpudrad nållav och vipudrad svartspik beskådas på en gammal björk respektive en barkflaga av gran. I granskogen i sluttningen ovan bäcken växte på en vrakad gammal tallåga från dimensionsavverkningarnas dagar en fm samling purpurmylia. Att hitta purpurmylian på en låga så långt från vatten är mindre vanligt och signalerar fuktig miljö.

I övrigt noterades vid detta besök bl a:

Svart vårskål på en murken låga på platån ovan Bjurdammsberget.

Norsk näverlav en ny samling på en klippvägg i södra Bjurdammsberget.

Tickmussling på tre platser

Vedtrappmossa

Hornflikmossa

Liten hornflikmossa

Krusig Ulota

Hårsidenmossa samt

Mörkhusmossa.

Kajsberget

Den 28 augusti 1996 gjordes ett nytt besök i området. Denna gång beslöt vi oss för att titta lite närmare på Kajsberget. Öst- och sydsluttningen består av en gammal grov granskog med många lågor. Ett flertal av granarna var redan i somras snöbrottskadade och en del bär märken efter tretåig hackspett. Även här finns tydliga exempel på lågaförnygringar, där både gamla träd och smågranar står på rad. I nordsluttningen står en grov fuktig granskog rik på hänglav, källor och bäckdrag. Förutom att vi stötte upp en tjäderkull fann vi ännu en rik förekomst av ögonpyrola.

Rödlistade och regionalt hotade arter saknades inte heller här och vi kunde notera **doftskinn, tickmussling, stjärntagging, ullticka, lappficka, gränsticka, liten hornfliksmossa, skrovellav** och rikligt med **vedtrappmossa**.

Mellan de båda bergen finns ett parti med gamla tallar som som sedan lång tid tillbaka hyser tjäderspel (Henning Bruten muntl.).

Sammanfattande bedömning

Trots att vi inte har gjort någon regelrätt inventering står det helt klart att det utritade området på kartan måste skyddas. Det finns så lite skog av detta slag kvar i landet idag och dessa sista rester måste vi vara mycket rädda om. Det hårdhänta skogsbruket i denna region är också ett argument för att skydda Bjurdammsberget-Kajsberget. Den väg med 5-6 stickvägar som byggta norr om området är ett skrämmande exempel på hanteringen av dessa höjdlägesskogar.

Att området ligger precis intill reservaten Stopån/Anjosvarden och Våmhuskölen gör inte värdet mindre utan större. Att koppla samman det här beskrivna området med dessa reservat vore utan tvivel den bästa lösningen.

Lasse Wikars i den gamla granskogen vid Bjurdammsberget.
Foto Bengt Oldhammer.